

ประเภทของภูมิปัญญาด้าน การจัดการ

ชื่อภูมิปัญญา เล้าข้าว

บทนำ/ความสำคัญของภูมิปัญญา

เล้าข้าว คือสถานที่เก็บข้าวเปลือกจะถูกสร้างด้วยไม้เป็นลักษณะรูปสี่เหลี่ยมพื้นและฝาทำมาจากไม้กระดาน โดยมีคานรับอย่างแน่นหนา อาจอยู่ในตัวบ้านหรือจะแยกอย่างโดดเดี่ยวก็ได้ อีกรูปแบบหนึ่ง

ความเป็นมา

เล้าข้าว ทำมาจากไม้ไผ่เสี้ยน ที่สานลักษณะทรงกลม แล้วทาคด้วยโคลนผสมขี้ควาย และรำหยาบ มีชื่อเรียกว่า “หลองข้าว” หรือลูนข้าว เป็นแบบชั่วคราว โดยทั้งหมดคนพื้นบ้านพื้นเมืองจะเรียกว่า เล้าข้าว โดยมีคติความเชื่อถือว่า ข้าวเป็นสิ่งที่ประเสริฐสุด ห้ามให้ลวงละเมิด และทำการลบหลู่ โดยส่วนมากจะนิยมยกพื้นเล้าข้าวให้สูงกว่าเรือนนอน โดยมีบริเวณรอบติดต่อกับเล้าข้าว เรียกว่า “ป๊ะ” คือบริเวณรอบเล้าข้าวมีไว้เก็บอุปกรณ์เช่น สิ่งของใช้ บุง ดั่ง เหมง ส้า ฯลฯ โดยเล้าข้าวที่ทำแบบถาวรในส่วนด้านหน้าของเล้าข้าว ก็จะมีเล้าข้าวขนาดเล็กอยู่ เรียกว่า “เล้าข้าวมือ” เล้าข้าวมือเป็นที่บรรจุข้าวได้เป็นจำนวนมาก ประมาณ 5 – 10 หาบ เพื่อง่ายต่อการตากไปดำหรือสี แล้วเป็นกุศโลบายในการจัดการเกี่ยวกับการกินข้าว เป็นการกระคำนวณและหาแนวทางในการประหยัดข้าว

เล้าข้าวที่สร้างด้วยความมั่นคงแข็งแรงทั้งไม้และฝา โดยจะมีค่าฝายอยู่ข้างนอก โดยส่วนฝายข้างในเรียบเพื่อสะดวกในการประจุข้าว และเป็นการป้องกันการรับน้ำหนักของข้าว ส่วนประตูของเล้าข้าวก็จะไม่เปิดปิดตามร่องเรียงขึ้นไปโดยประมาณ 7-8 แผ่น โดยข้างในนั้นจะมีไม้ที่ใช้เป็นตัวแขวงกวาดข้าวหรือเรียบ เรียกว่า ไม้ดำตา หรือ ไม้คันตา และบุงตักข้าวเรียกว่า บุงพลอง ภายในตรงส่วนกลางของเล้าข้าวจะมีปุกข้าวเรียกว่า ปุกข้าวแฮก เพื่อใส่แก้วแหวนเงินทอง ของที่เป็นมงคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเภทเงินตุ้ม แก้วปังก้าม มะพร้าว ส่วนข้างหน้าด้านนอกของเล้าข้าวก็จะมีปีกกะดิน ตักข้าวปึกไว้ และยังมีคานไม้ลงด้วยอาคม เรียก คานสาหรืกันใจ และธงสีแจ่มติดไว้เพื่อป้องกันพยันอันตรายภูตผีปีศาจที่จะมารบกวนข้าว เล้าข้าวจะถูกสร้าง ให้มีลักษณะค้อมแคดค้อมฝน และแข็งแรง สามารถรับน้ำหนักของข้าวได้และป้องกันการรบกวนจากสัตว์ เช่น นก หนู และนอกจากนั้นตามคติความเชื่อของชนพื้นบ้านพื้นเมือง มีความเชื่อว่าจะไม่นำไม้จากเล้าข้าวไปสร้างบ้านเรือน ก็จะให้ถึงความวิบัติ เรียกว่า ขีด เล้าข้าว เรือข้าว หลองข้าว ลูนข้าว ก็คือ สถานที่ที่เก็บข้าวเปลือกไว้เพื่อจะเอาไว้กินหรือบริโภคอันเป็นปัจจัยหลักในการดำรงวิถีชีวิต จึงมีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ไม่สามารถบรรยายไปได้หมดจึงนับเป็นภูมิปัญญาปัญญาของคนพื้นบ้านเวียงสา

ประโยชน์ที่ท้องถิ่นได้รับ

ไว้เก็บข้าวหลังจากการเก็บเกี่ยวเสร็จแล้ว

แหล่งข้อมูล

นายณัฐ สอนเมืองแก่น

บ้านเลขที่ 184 หมู่ 4 ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา

☎ 054 – 781105